

Samenwerken vanuit onderwijs en zorg in het belang van het kind

Wat is de verantwoordelijkheid vanuit Passend Onderwijs, de Jeugdwet en waar ligt de gezamenlijke verantwoordelijkheid?

I Verantwoordelijkheid Passend Onderwijs

Scholen moeten een passende plek bieden voor leerlingen met extra ondersteuningsbehoeften (binnen een van de scholen in het samenwerkingsverband). In veel samenwerkingsverbanden worden passende plekken geboden op scholen voor regulier onderwijs, speciaal basisonderwijs (SBO)¹ en Speciaal Onderwijs (SO)². In dit stuk richten we ons op de scholen voor regulier en speciaal basisonderwijs.

Het onderwijs richt zich steeds op de vraag: wat is er nodig om een leerling met extra ondersteuningsbehoeften onderwijs te kunnen geven (onderwijs op maat)? Het onderwijs biedt ondersteuning en begeleiding die nodig is om onderwijs te kunnen volgen. De ondersteuning zal er altijd op zijn gericht om de leerling verder te helpen in zijn onderwijsontwikkeling. De ondersteuningsmogelijkheden binnen een reguliere setting verschillen van die van het Speciaal Basisonderwijs en zeker van die van het Speciaal Onderwijs.

Basis-, lichte - en intensieve ondersteuning

Op alle scholen voor regulier en speciaal basisonderwijs primair onderwijs wordt basisondersteuning geboden. Bovenop de basisondersteuning bieden scholen lichte ondersteuning; samen beslissen scholen hoe ze dit doen. Niet iedere school zal alle typen ondersteuning bieden. Bij elkaar moeten scholen wel een dekkend aanbod van onderwijsondersteuning bieden. In het schoolondersteuningprofiel staat wat elke reguliere school aan lichte ondersteuning biedt.

Voorbeelden van ondersteuning die onder de basisondersteuning vallen zijn lesgeven aan leerlingen met een lagere of juist hogere intelligentie dan gemiddeld en de ondersteuning van leerlingen met dyslexie of dyscalculie. Ook maken de scholen als onderdeel van de basisondersteuning afspraken over veiligheid op school, eventuele medische handelingen in de klas en samenwerking met gemeenten en jeugdzorg.

Alle ondersteuningsplannen zijn terug te vinden op de site van het samenwerkingsverband (samenwerkingsverband BEPO: www.swvbepo.nl onder het kopje beleid Samenwerkingsverband Berseba: www.berseba.nl onder het kopje ondersteuningsplan).

Mocht er nog meer nodig zijn dan is het mogelijk om gelden voor intensieve ondersteuning bij het betreffende samenwerkingsverband aan te vragen.

II Verantwoordelijkheid Jeugdwet

Gemeenten zijn verantwoordelijk voor preventie, ondersteuning, hulp en zorg aan jeugdigen en ouders bij opgroei- en opvoedingsproblemen, psychische problemen en stoornissen.

1. Preventie, vroegsignalering en vroeginterventie van opgroei- en opvoedingsproblemen, psychische problemen en stoornissen.
2. Versterking van het opvoedklimaat in gezinnen, wijken, scholen en kinderopvang.
3. Het treffen van voorzieningen voor jeugdhulp bij problemen met het opgroeien en opvoeden, psychische problemen en stoornissen, zelfredzaamheid en maatschappelijke participatie, zo nodig met extra daarop afgestemde ondersteuning vanuit de school.

¹ Speciaal basisonderwijs (SBO) valt onder het reguliere onderwijs en is voor kinderen die in het reguliere onderwijs zich niet optimaal ontwikkelen. Leerlingen krijgen extra ondersteuning om de leerdoelen te bereiken. Het betreft lichtere problematiek dan kinderen die naar het speciaal onderwijs gaan. Inzet is om, waar mogelijk kinderen, weer terug te leiden naar regulier onderwijs.

² Scholen voor speciaal onderwijs zijn voor leerlingen die een zintuigelijk, lichamelijk of verstandelijke beperking hebben en voor leerlingen die psychische en gedragsproblematiek hebben.

4. Het op een laagdrempelige en herkenbare wijze advies geven over, vaststellen en verstrekken van de aangewezen vorm van jeugdhulp.
5. De toegang tot het gedwongen kader en de uitvoering van kinderbeschermingsmaatregelen en jeugdreclassering.

Kortdurende ondersteuning en maatwerkvoorzieningen³

In het wijkteam zitten deskundigen op het gebied van opvoeden en opgroeien. Deze jeugdprofessionals kunnen kortdurende ondersteuning bieden aan kinderen en hun ouders/verzorgers; zowel thuis als op school. Deze kortdurende ondersteuning is vrij toegankelijk zonder verwijzing van huisarts of gemeente. Voorbeelden van kortdurende ondersteuning zijn opvoedingsondersteuning in de thuissituatie, KIES trainingen voor kinderen die te maken hebben met een echtscheidings situatie.

Als blijkt dat meer specialistische ondersteuning of behandeling nodig is wordt er door de gemeente een maatwerkvoorziening verstrekt. Hiervoor moeten ouders een aanvraag doen en wordt de zorg met een beschikking toegekend. Voorbeelden van specialistische ondersteuning zijn psychologische of psychiatrische behandeling of jeugdhulp (gedrag)

Jeugdhulp in de vorm van behandeling, begeleiding, persoonlijke verzorging kan ook op school gegeven worden en is dan gericht op het bevorderen, opheffen / compenseren van de tekorten van iemand in zijn zelfstandigheid, zelfredzaamheid en participatie.

III Gezamenlijke verantwoordelijkheid

In de praktijk blijkt dat de scheidslijn tussen passend onderwijs en jeugdwet lang niet altijd even scherp is. Dit betekent dat als de ondersteuningsvraag niet eenduidig toe te leiden is naar passend onderwijs of jeugdwet. In dat geval is (en blijft) blijft het altijd een gezamenlijke zorg is om te handelen en te investeren in de ontwikkeling van het kind.

Zowel het onderwijs als de jeugdwet hebben een taakstelling op bijvoorbeeld preventie en zelfredzaamheid.

Dit blijkt bijvoorbeeld uit het volgende:

Passend Onderwijs vraagt van het onderwijs om meer aandacht voor sociaal-emotioneel leren (SEL), ook in het licht van preventie van gedragsproblemen. Het gaat hierbij om leeractiviteiten gericht op alle leerlingen en niet alleen op degenen die extra ondersteuning nodig hebben. Bij SEL gaat het om de volgende competentiegebieden:

- Besef hebben van jezelf
- Besef hebben van de ander
- Keuzen kunnen maken
- Zelfregulatie (van gedrag; zoals impulscontrole, omgaan met emoties; doelgericht gedrag)
- Relaties kunnen hanteren

Aandacht voor Sociaal Emotioneel Leren is niet als zodanig vastgelegd in onderwijswetten, maar wordt wel breed onderschreven. Bovendien zijn er verschillende (wel wettelijk vastgelegde) kerndoelen aan te verbinden.

Ook vanuit de jeugdwet ligt er voor gemeenten een opdracht op het gebied van preventie. De gemeente ontwikkelt met partners als jeugdgezondheidszorg, welzijnswerk een aanbod die kinderen ondersteunen in hun sociaal emotionele ontwikkeling.

³ Maatwerkvoorzieningen: gemeenten gebruiken het woord maatwerkvoorziening voor die vormen van ondersteuning waarvoor een beschikking van de gemeente nodig is of een verwijzing van een wettelijk toegestane verwijzer als jeugdarts, huisarts of een medisch specialist.

Bijlage 1 – schematisch overzicht van de verdeling verantwoordelijkheden
onderwijswet en jeugdwet.

Bijlage 2 – leercasussen

Bijlage 1

Schematisch overzicht van de verdeling verantwoordelijkheden jeugdwet en onderwijswetten

Leerontwikkeling	onderwijswet	jeugdwet
Diagnostiek ten behoeve van het bepalen van een leerstoornis. Bijvoorbeeld een intelligentietest.		
Begeleiding van problemen op het gebied van: <ul style="list-style-type: none"> - lezen - rekenen (dyscalculie) - taal- en spraakstoornissen (inzet logopedie valt onder zorgverzekeringswet) - schriftelijke uitdrukkingsvaardigheden - leerstoornis NAO (niet ander omschreven) 		
Remedial teaching of motorische remedial teaching		
Het aanschaffen van aangepast materiaal		

Dyslexie	onderwijswet	Jeugdwet
Onderzoek naar dyslexie niet zijnde EED		
Diagnose en behandeling Ernstige Enkelvoudige Dyslexie (een intelligentietest kan onderdeel uitmaken van de diagnostiek)		
Begeleiding dyslexie en EED		
Aangepaste leer- en werkmethoden		

Algemene Dagelijkse Levensverrichtingen	onderwijswet	Jeugdwet
Begeleiding		
Persoonlijke verzorging		

Toelichting:

ADL gaat om handelingen die mensen dagelijks in het gewone leven verrichten. Denk aan: aan- en uitkleden; naar de wc gaan, eten en drinken, bewegen en lopen, ontspanning, zinvolle activiteit (hobby, sport), praten en horen, hygiëne.

Onderwijswet	Jeugdwet
Extra ondersteuning vanuit Passend onderwijs betreft die ondersteuning die nodig is om een kind verder te helpen in zijn onderwijsontwikkeling. Het onderwijs biedt begeleiding in de ADL gekoppeld aan onderwijsactiviteiten.	De Jeugdwet heeft een taakstelling op het gebied van zelfredzaamheid en maatschappelijk participeren. Begeleiding en persoonlijke verzorging kan binnen het onderwijs plaatsvinden en is dan gericht op het bevorderen, opheffen / compenseren van de tekorten van iemand in zijn zelfstandigheid, zelfredzaamheid en participatie. Nb. Verpleging valt onder de Zorgverzekeringswet.

Gedrag	onderwijswet	Jeugdwet
--------	--------------	----------

Diagnostiek gedragsproblematiek/ GGZ problematiek (een intelligentietest kan onderdeel uitmaken van de diagnostiek)		
Behandeling		
Begeleiding/ondersteuning		

Toelichting:

onder gedrag wordt verstaan gedragingen die niet leeftijdsadequaat of ontwikkelingsadequaat zijn of gedragingen die de ontwikkeling van het kind negatief (kunnen) beïnvloeden. Dit kan zowel externaliserend als internaliserend gedrag zijn.

Passend onderwijs	jeugdwet
<p>Onderwijsondersteuning aan kinderen met een stoornis (ADHD, ASS, of andere psychiatrische – of ontwikkelingsproblematiek) valt onder het passend onderwijs. Het is de taak van de school om, binnen de grenzen van de groep, de les zo aan te bieden dat een kind daarmee om kan gaan.</p> <p>De wijze van onderwijsondersteuning heeft invloed op het functioneren van het kind in de klas, ten aanzien van leeftijdsgenoten maar ook kan ook van invloed zijn op hoe het kind in de thuissituatie is. Kinderen kunnen op school geen of weinig problematisch gedrag laten zien maar vervolgens na schooltijd thuis afreageren. Hier komt de gezamenlijke verantwoordelijkheid om de hoek kijken.</p>	<p>De Jeugdwet biedt diagnostiek, behandeling en begeleiding van kinderen met een stoornis of gedragsproblematiek. Intelligentieonderzoek kan onderdeel uitmaken van het diagnostisch proces.</p> <p>Vanuit behandeling en begeleiding wordt steeds meer handelingsgericht gewerkt in plaats van probleemgericht. Dit betekent dat steeds minder de totale stoornis wordt behandeld maar dat wordt gekeken wat een kind specifiek nodig heeft om te kunnen functioneren.</p> <p>De vraagstelling kan zijn hoe een kind goed in een schoolsetting, in de klas of naar andere kinderen toe kan functioneren. Behandeling en begeleiding kan dus invloed hebben op de wijze waarop al dan niet onderwijsondersteuning moet worden geboden.</p>

Sociaal emotionele ontwikkeling/ sociale vaardigheden	onderwijswet	Jeugdwet
Individueel		
groepsaanbod		

Toelichting:

onder sociaal emotionele ontwikkeling en sociale vaardigheden wordt verstaan de ontwikkeling van de eigen identiteit, het kunnen aangaan van relaties met anderen en het begrijpen en kunnen uitvoeren van omgangsvormen.

Passend onderwijs	jeugdwet
Ondersteuning van het functioneren van een kind in het omgaan met klasgenoten en de leerkracht.	Ondersteuning is aan de orde als het kind op meerder levensdomeinen zowel op school,

thuis als in de vrije tijd moeite heeft met sociale vaardigheden.

Indien een kind meer dan gemiddeld moeite heeft om zich sociale vaardigheden eigen te maken en in verschillende situaties toe te passen.

Ondersteuning kan ook aan de orde zijn als kinderen door een migratieachtergrond meer moeite hebben met aanpassing op situaties op school of ingeval straatcultuur van invloed is het functioneren van het kind in de klas.

Bijlage 2

Leercasussen

voorbeeldcasus 1

Thijs (9) vertoont sinds 2 maanden opvallend, ander gedrag in de klas en op het schoolplein. Hij komt vaker in conflict met andere kinderen tijdens de pauzes. In de klas heeft hij meer moeite om de instructies op te volgen: hij heeft een weerwoord en wordt sneller boos dan voorheen. In overleg tussen de leerkracht, ib-er en een medewerker van het wijkteam van de gemeente is duidelijk geworden dat er bij Thijs thuis problemen spelen. Zijn ouders hebben veel conflicten en liggen in een scheiding. Ze wonen nog wel in hetzelfde huis. Ze liggen niet op één lijn in de opvoeding. Het gedrag van Thijs valt thuis minder op dan op school, maar lijkt wel verband te houden met de thuissituatie. Om de problemen in de opvoeding en de communicatie tussen ouders aan te pakken, zet de wijkteammedewerker opvoedingsondersteuning in. Daarnaast komt dezelfde opvoedondersteuner tijdens de pauzes op school om Thijs te helpen in de omgang met zijn klasgenoten. De oplossing voor de situatie in de klas is om Thijs tijdelijk een plekje vooraan in de klas te geven, zodat de leerkracht wat meer zicht op hem heeft en er makkelijker op kan inspelen als ze merkt dat hij niet helemaal lekker in zijn vel zit.

voorbeeldcasus 2

Een school vraagt een training sociale vaardigheden aan bij het wijkteam. De school legt aan het wijkteam uit dat ondanks de inzet van de school nog niet het gewenste resultaat bij Linda (11) is bereikt. De school heeft hierin de ondersteuningsstappen gezet zoals staan beschreven in het schoolondersteuningsplan. In het ondersteuningsplan van school staat aangegeven hoe zij omgaan met het versterken van de sociale vaardigheden van kinderen.

Linda blijft moeite hebben met omgang met andere kinderen en uit het gesprek met ouders lijkt dit zich niet alleen tot de school te beperken. Ouders willen graag dat het hun kind lukt om makkelijker met andere kinderen om te gaan. School stelt ouders voor om samen met het wijkteam erbij nog een keer in gesprek te gaan. Ouders staan hiervoor open en samen wordt gekeken hoe Linda zowel op school, thuis en op de sportclub kan worden ondersteund. De wijkteammedewerker start een individueel traject. Samen met Linda wordt gekeken wat de overeenkomsten zijn in de verschillende situaties en wat haar kan helpen. De wijkteam medewerker draagt zorg dat er ene goede overdracht is naar school, thuis en sportclub zodat Linda ook wordt geholpen om ander gedrag te laten zien.